

derint, vt perdere potius, & precipitem agere conati sunt. Er dicebant: Nonne hic est filius Ioseph? Non probo eorum interpretationem, qui hac laudandi causa dicta putant, quasi admirando laudarent, quod, cum filius, vt illi putabant, esset Ioseph, aliquid maius hominibus se ferret. Repugnat enim quod Mat. dicit. c. 13. 57. illos fuisse scandalizatos in Christo. Vbi, quae hic dicuntur, copiosius a nobis explicata sunt.

23. Vt igitur dicitur in vbi hanc similitudinem. *Mat. 23. 13. Parabolam hanc, id est, hoc prouerbium, vt ex ponit Euthym. Prouerbium enim, id fuisse apud Iudeos vulgare credendum est, & Cynillus apud D. Th. admonuit. Quotidum hoc prouerbium vituperari, ipse exposuit. Quanta audimus inquit, facta in Capernaum, sic & in patria tua. Prouerbiu significabat, vt quod quisq; beneficij alius se prebante posse profiteri, sibi ipsi praefarere, doceret q; in seipso posse, se alius prodesse, cu prodesse se sibi. Nam est i a medicis, qui alios curant, se vero ipsos pleuque curare nesciant, sumptum prouerbium erat: non de illis tamen solis dicebatur, sed de omnibus, qui, cum alius prodesse se posse dicunt, sibi prodesse non possent. Nazareni ergo carnali profus sensu Nazareth, quia patria Christi erat, cum Christo confundebant, & pro vna, eademq; re habebant, vt sibi, & vt patria prodesse suz. Postulabant ergo, quamuis id Euangelista non dicit, tamē aut verbis, aut tacitis saltem cogitationibus postulabant, vt quae miracula in alius faceret, in sua etiam faceret patria. Et postulabant, vt ex Christi responso colligunt, non fide vt crederent, sed ambitione, & incredulitate. Ambitione quidem, dū ciuitate sua alius praeferebat, quasi magis miraculis digna esset, quae Christi alius in incredulitate vero, quia sic id apud se dicebant, quasi dicerent non posse Christu quemadmodu se posse iactare, facere miracula: nec vera esse quae de miraculis in alius ab eo factis ciuitatibus narentur: si enim alibi miracula fecisset, multo magis in patria sua facturum fuisse: cum autem in patria sua non faciat, nec alibi profecto fecisset. In hanc enim sententiam prouerbium illud dici solebat, vt exprobraret medicis non posse eos, quemadmodum profiteri cur, curare alios, cum seiplos curare non possent. Hoc eodem sensu, & quasi alius verbis idem prouerbium vituperantes, dicebant Iudei de crucifixo Christo, salus salus facit, sumpsit saluum faciat: quasi dicerent, si vera fuisset miracula, quibus alios saluos fecisset ferret, se vtiq; ipsum multo magis saluum faceret q; cum facere non possit, ne illa quae miracula, quae cum facisse fama est, facere possit. Cur ergo Christi, vt illi crederent, miracula ibi non fecit? Quis cognouit sensum Domini aut quis consiliarium eius fuit? Si tunc licet de eius pot coniectura aliquam iudicare cōsiliu, eo ipso q; illi hoc apud se cogitabant, indigni profecto miraculis erant. Et non ignorabat Christus eorum animos, forteq; vt viti etiam miraculis non crederent, qui tam celebri, tam constanti fama non credidisset. Quis iam ergo illis miracula quam Mathaei c. 13. 58. expressa sententia est cōcedit, quam Mathaei c. 13. 58. expressa sententia est, non fecit, inquit, ibi virtutes multas, quae propter incredulitatem illorum. Ita q; quia illi rationem aliter crebant, quā obrem miracula ibi facere deberet, eam ille vicium reor quibat, vt doceret nusquā se minus, quā in patria sua facere debere. Debere, nesci miracula vbi creduntur, cum miraculorum finis spectatum fides sit: minime autē credi, vbi ei, qui ea facit, minimū honoris tribuitur: nusquā minus sanā est viti qui miracula possunt facere, q; in patria sua honoris tribuunt: nusquam igitur minus quam in patria sua miracula eos facere debere. Vltimā propositione duob; e factis lite*

Cur Christi miracula postulantibus Nazareth, cum non viderentur.

Cur in Nazareth miracula non fecerit. Mar. 13. 34.

Miraculum non fuit in Nazareth.

ris sumptis probat exemplariter est, q; Elias ad nalam Iudaeam viduam, vt tempore famis elegerit, vt ad Gentilem in Saeptra Sidoniorum Gentilem vidē a Deo missus fuerit. Reg. 17. 9. q; scilicet nimirum Deo gratiore apud alienigenas quam apud suos ciues hoc ipse fore. Alterum Elias, q; eius tempore multū vique leprosi inter Iudeos fuerant, sed nemo eorum tāntum illi honoris detulit, vt ad eum petende curatiois causa veniret, cum Naaman homo alienigena, & secundum Regem princeps a Syria visq; veniret, vt ad eum curaretur. Reg. 5. 14. Quibus verbis atq; exē plus non solū docet Christus, q; probare volebat, se nusquam minus quam in patria sua gratum, & acceptum esse, sed et causam indicat, cur ibi miracula non faceret, q; ciues sui increduli essent, quemadmodū olim apertē Iudaeorum in incredulitatem, neq; Elias ad vllā Iudaeam viduam missus fuisset: nec Eliasus vllas Iudaeorum leproso curauisset. Re de profus Ambrosius. Cur igitur non curabat Iudaeos non curabat ciues: nō sanabat propheta conforter: cum sanaret alienos, sanaret eos, qui obseruantiam legu, & religiois consortium non habebat, nisi quia voluntatem medicina non gentis, & diuinum minus votu eligunt, non natura iure de ferret. Dicit Christianus, quae, quod cupit impetere: falsos viros caelestiu profectus munerum non sequuntur.

25. Et repleti sunt omnes in synagoga ira haec audientes. Tam subite, & impotentis re diuersas causas diuini auctores afferunt. Quidam propterea irā inflammatos fuisse dicunt, q; eam, quam legerat Ioseph prophetiam in se impleta esse significasset, quasi se verum Messiam esse dixisset, vt Graecus ille auctor apud D. Thom. ait. Alii, q; adducto duorum prophetarū exemplo veteribus leprosis cum parali videretur, vtille idem auctor scribit. Alii, q; eorum vlcus Christus tergit, & propositis exemplis eorum arguit in incredulitatem. Volebant enim audire sibi placentia, vt illi apud Iosiam 30. 10. Commune auditorum vitium delectari non docet, mulieri velle nō punge. P. 0. 15. 22. & Amos 5. 10. Remanist (dicebat Rex ille stultus Israel) vti vni per quem possimus interrogare Dominum, sed ego odi ē, quia non propheta est mihi bonum, sed in alium, 3. Reg. 22. 8. Alii, q; vitus esset significare Christus grati Dei a Iudeis transierant ad gentes. Quod non solum illa dicta, & amnis promissionibus contrarium videbatur. Scire adnotat Euthym. Iudeos hoc ipso facto miraculis se indignos deiecit, & re ipsa comprobaf se, q; Christus dixerat, vtrum esse, neminem in patria sua prophetam acceptum esse.

29. Et resurrexit, & eiecit eum extra ciuitatem. Extra ciuitatem tanquā reum mortis eiecit, q; mos erat, vt omnes Rei extra ciuitate plecterentur. Propter quod & Iesus extra portam passus est. In ciuitate Christum primi crucifigere ciues sui. Peiores quodāmodo quā qui eum postea crucifigere Illi. in corpore quidem, & violento iudicio, iudicio tamen egerunt. Illi impatientes ira, impatientes morē, non iudicio, sed impetu, non crucifigere, sed precipitem dare voluerunt. Quod iisdem pene verbis Ambrosius & Beda notauerunt. Et Beda quidem peiores etiam illos diabolo facit. Nam ille suadere tantum conatus est Christo, vt se ex templi fastigio precipitem daret, ipse vero pello re non eiecit, nisi autem suis eum manibus precipitem agere voluerunt.

30. Ipse autem transiens per medium eorum, ibat. Non dubium voluisse Euangelistam declarare Christu nō vi, non arte, sed miraculo ex Iudaeorum manib; euasisse, suamque eare ostendisse diuinitatem, vt Christi apud D. Tho. Ambr. & Euthy. in comment. obseruauerunt. Simul intelligit, inquit, Amb. non ex necessitate fuisse, sed voluntariam corporis passionem: nec captum a Iudaeis, sed

Cur in Nazareth miracula non fecerit. Mar. 13. 34.

ad hunc. 13. 34.

ad hunc. 13. 34.

a seipso oblatum. Etenim quando vult, capitur, quando vult, Alabatur, quando vult, suspenditur, quando vult, non tenetur. Vides igitur & hic diuinitati esse, quod non capitur, & illic voluntati esse, quod capitur est. Quale miraculum fuerit incertum. Verba tantum significat eum securum, sine vlla fuga, sine vlla festinatione, per medios hostes graui, leniq; gradu processisse; hoc n. vis mihi verborū videtur indicare, q; aut rō dicit dicit dicit. ut dicit dicit dicit dicit, & ipse, (aut potius ipse autem, est enim occulta quaedam antithesis,) per medium eorum trāsirens, ibat, id est, procedebat, & securus gradiebatur. Ambrosius & Beda in eo miraculum fuisse putant, quod Christus eorum repente mutauerit voluntates. Quod etiam miraculum quidē fuisset, tamen Euangelista non

voluntatem, sed facultatem Iudeis significat de fuisse. Alij eorum quodammodo manus existimant tenuisse, vt se prehendere non possent. Alij inuisibilem reddidisse Iese, quod ego existimo esse probabilius. Mirto quae a nonnullis pijs quidem nec in doctis, sed minus fortasse limati iudicij feruntur auctoribus de ratione, qua Christus euasit, nec ea le dicitur aut studio, aut casu apud illos inuēta crederet, si mihi crederet. Cur vero Christus a Nazareth tenei noluerit, in promptu ratio est, non enim venerat hora eius, vt Ambr. Theophyl. & Beda respondent. Reliqua quae sequuntur vtiq; ad finem capitis apud Mattheum & Marcum in locis ad maginem signatis explicauimus.

CAPVT V.

ACTVM est autem, cum turba irruerent in eum, vt audiret verbum Dei, & ipse stabat secus stagnum Genesareth. 2. Et vidit duas naues stantes secus stagnum: piscatores autem descendentes, & lanabant retia. 3. Ascendens autem in vnam nauim, quae erat Simonis, rogauit eum a terra reducere pusillum. Et sedens docebat de nauicula turbas. 4. Postquam autem ibi dixit ad Simonem: Duc in alium, & laxate retia vestra in capturam. 5. Et respondens Simon, dixit illi: Precipitor per totam noctem laborantes, nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo retia. 6. Et cum hoc fecissent, concluderunt piscium multitudinem copiosam, & implebatur autem rete eorum. 7. Et annuerunt socijs qui erant in alia naui, vt venirent, & adiungerent eos. Et venerunt, & impleuerunt ambas nauiculas, ita vt pene mergerentur. 8. Quod cum videret Simon Petrus, prociat ad genua Iesu dicens: Exi a me, quia homo peccator sum, Domine. 9. Stupor enim circumdederat eum, & omnes, qui cum illo erant, in captura piscium, quam ceperant: 10. Similiter autem Iacobum, & Ioannem filios Zebedaei, qui erant socij Simonis. Et ait ad Simonem Iesus: Nolite timere: ex hoc iam homines eris capiens. 11. Et subducis ad terram nauibus, relicto omnibus secuti sunt eum. 12. Et factum est, cum esset in vna ciuitate, & ecce vir plenus lepra, & videns Iesum, & prociadens in faciem, rogauit eum, dicens: Domine, si vis, potes me mundare. 13. Et extendens manum, tetigit eum dicens: Volo. Nunquid vis? Et respondens, dicens: Domine, si vis, potes me mundare. 14. Et ipse precepit illi, vt nemini diceret: sed vade, ostende te sacerdoti, & offer pro emundatione tua, sicut precepit Moyses, in testimonium illis. 15. Porambulabat autem magis sermo de illo: & conueniebant turbae multae, vt audirent, & curarentur ab infirmitatibus suis. 16. Ipse autem sedebat in aseruum, & orabat. 17. Et factum est in vna diebus, & ipse sedebat docens. Et erant Pharisei sedentes, & legis doctores, qui venerant ex omni castella Galilaeae, & Iudaeae, & Ierusalem: & virtus Domini erat ad sanandum eos. 18. Et ecce viri portantes in lecto hominem, qui erat paralyticus: & querebant eum inferre, & ponere ante eum. 19. Et non inuenientes qua parte illum inferrent, pro turba, ascenderunt supra tectū, & per regulas summiserunt eum cum lecto in medium ante Iesum. 20. Quorum fidem vt vidit, dixit: Homo, remittuntur tibi peccata tua. 21. Et ceperunt cogitare Scribae, & Pharisei, dicentes: Quis est hic, qui loquitur blasphemias? Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? 22. Vt cognouit autem Iesus cogitationes eorum, respondens, dixit ad illos: Quid cogitatis in cordibus vestris? 23. Quid est facilius dicere: Dimittantur tibi peccata: an dicere: Surge, & ambula? 24. Vt autem sciat, quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata (ait paralytico) Tibi dico, surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. 25. Et confestim conuersus coram illis, tulit lectum, in quo iacebat: & abiit in domum suam, magnificans Deum. 26. Et stupor apprehendit omnes, & magnificabant Deum. Et repleti sunt timore, dicentes: Quia vidimus mirabilia hodie. 27. Et post haec exiit, & vidit publicanum nomine Leui, sedentem ad Telonium. & ait illi: Sequere me. 28. Et relicto omnibus, surgens secutus est eum. 29. & fecit ei conuiuium magnum Leui in domo sua: & erat turba multa publicanorum, & aliorum, qui cum illis erant discumbentes. 30. Et mirabantur Pharisei, & Scribae eorum, dicentes ad discipulos eius: Quare cum publicanis, & peccatoribus manducatis, & bibitis? 31. Et respondens Iesus, dixit ad illos: Non egent qui sani sunt medico, sed qui male habent. 32. Non veni vocare iustos, sed peccatores ad penitentiam. 33. At illi dixerunt ad eum: Quare discipuli Ioannis ieiunant frequenter, & obsecrationes faciunt, similes tibi & Phariseorum: tui autem edum, & bibunt? 34. Quibus ipse ait: Numquid potest filius sponsi, dum ille est sponsus, facere ieiunare? 35. Venient autem dies, cum ablatu fuerit ab illis sponfus, tunc ieiunabunt in illis diebus. 36. Dicebat autem & similitudinem ad illos: Quia nemo commisit suram a nouo vestimento immittit in vestimentum vetus: alioquin & nouum rumpit, & veteri non conuenit commissura a nouo. 37. Et nemo mittit vinum nouum in vitis veteres: alioquin rumpet vinum nouum vitres, & ipsum effundetur, & vitres peribunt. 38. sed vinum nouum in vitres novos mittendum est: & vtraque conseruantur. 39. Et nemo bibens veteris, statim vult nouum, dicit enim: Vetus melius est.

Mat. 4. 6. Mar. 1. c. 26

Mat. 8. 8. Mar. 1. d. 40. Luc. 14. 2. 4

Mat. 9. 2. Mar. 2. c. 3

Mat. 11. 14. Mar. 9. 8. Mar. 2. c. 18.

Factum est autem cum turba irruerent in eum. Quae A scribit Lucas vsq; ad ver. 10. non alia de causa videtur commemorare, quam vt doceat qua occasione, quo miraculo Petrus, & Andreas, Iacobus & Ioannes vocati fuerint. An hac eadem sit historia atque illa, quae à Matt. c. 4. 18. & à Marco c. 1. 16. narratur, illic disputauimus, omniaq; exposuimus, quae hic à Luca dicuntur, exceptis admodum paucis, quae ab alijs sunt in eiusdem historiarum narratione praetermissa. Hoc primum, est, quod dicit Christum, vt irruentem, compri mentemq; vitaret turbam, in nauiculam ascendisse, quae erat S. monis Petri, dum ille cum Andrea fratre suo, ceterisq; piscatoribus retia reficiebat. Solebat id facere vt Matt. 4. 1. Alia vsq; ad v. 4. Matt. 4. 18. & Marc. 1. 16. sunt explicata.

4. Vt cessauit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in altu. B Doctrinae adiungit opera, quae plus ad persuadendum habent pondus. Mouerant iam concione sua Petrus, impellit, trahitq; miraculo, vt relicta è vestigio omnibus reb; se sequatur. Voluit, vt Theoph. indicauit Christus Petro pro eius, quae vltus erat, nauicula nauulum soluere cumulatam, cumq; eate maxime, quam nauicula querebat, i. piscium multitudine remanerati, ne quid sibi lucri existimaret peritisse, dum eius nauicula Christus vebatur. Colligimus simili merce de non carituros, qui Christi concionatores domo recipiunt. Ipse enim dixit. Qui recipit vos, me recipit. Et ius viduam illam Sareptanam quae se domo exceperat, atque aluerat multiplicato diuinitus oleo locupletauit, mortuumq; illi suscitauit filium, 3. Reg. 17. 13. 16. 22. Elisaeus Sunamitidi hospite sua, & filium sterili dedit, & mortuum eundem in vitam reuocauit, 4. Reg. 4. 17. 15. Notant idem Theoph. itemq; Chryl. sto. apud D. Thoms. solere Christum capere sua quaeque arte, Magos stella, piscatores piscibus.

Duc in altum. 1. 2. dicitur vsq; ad 2. d. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

Meredi...
Christi con...
cipiunt.

Mass. 6. 23.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

5. Et respondens Simon dixit illi, Praceptor per totam noctem laborantes nihil cepimus. Non desperatione facilioris actus hoc dicit Petrus, aut quod Christo vel non credat, vel obedire noluit: sed potius vt maiorē in Christo fidem declararet: quod cum tota nocte laborantes nihil prehensisset, tamen eius confidens verbis iterū retia laxaret. Solet per noctem maior quam per diem piscium captura fieri, cum minus infidias videre possunt. Sed contra accidit Petrus. Itaq; hoc ipsum miraculū angit, q. noctū, cū plures pices capi solent, nullum cepit, dievero cum pauciores solent capi, cepit innumerales. Nempe, quia nondum illi soli iussit ut tuus erat, in tenebris ambulabat, multumq; laborans nihil proficiebat, vt Ambros. & Beda, allegorice quidem, sed apud politē interpretantur.

In verbo autē tuo laxabo rete. Iussu tuo, Hebraismus, aut verbo tuo conuincens.

7. Et amiserit socijs qui erant in alia nauī. Putat Theophyl. & Euthym. propterea figuris, nō verbis annuissē (sic enim interpretantur) quia pice admiratione captorum piscium adeo obstitit, ut etiam, vt loqui nō possent. At potuit Petrus loqui cum Christo, cū vītam multitudine piscium multo magis cū oblitus fuerat fuisse credendū fuit. Exi autē me omnes quia homo peccator sum. Itaq; probabilis est ideo annuissē, quia tā longē distabant, vt vox ab illis audiri nō posset. Atque hoc ipsum ad miraculū pertinet magnitudinē, q. cum alij socij in alia nauicula eodem loco, vt est vero simile, piscarentur, nihil tamē dicantur prehensisse, quia non in Christi verbo. Debent Ecclesiae pastores cum ipsi per se, aut imposito, aut susceptorē non sufficiunt, alios à quib; iuuari possint, adiuuare: multo magis oblatos admittere.

8. Quod cum videret Simon Petrus, prociat ad genua Iesu. Adorabundus simul, & precabundus.

Exi autē me Domine, quia homo peccator sum. Cur à se exire veller, causam exposuit, q. homo peccator esset: sed ea ipsa causā postulare videbatur, vt eum potius apud se retineret, medicū agrotos. Sed humilitatis fuit, quod se tanto hospite iudicaret indignū. Quod idē cū Centurio ille fecisset, supra omnes līcitas à Christo laudatus est, Matt. 8. 9. Euthy. & Ambros. hoc adnotarunt. Ambrosij haec verba sunt. Admirabatur n. dona diuina, & quos plus n. ruat, hoc praesumebat minus. Die & tu. Exi autē me Domine, quia homo peccator sum, vt respondeat tibi Dominus, noli timere, noli timere Dominum peccatum facerē. Noli timere etiam, quia tua sunt Domini desideria, quia quae sua sunt, nobis ille concessit. Exiit autē tamen Euthy. timuisse Petrum, ne quid sibi mali cōtingeret, quod Christum, quem aut Deum, aut virum certū se factum Prophetamq; esse credebat, in suam nauiculam excepsisset. Quae modum Sareptana illa vidua causam, cur filius suus mortuus fuisset, esse putabat, q. parum dignē apud se prophetam habuisset, 3. Reg. 17. 18.

9. Stupor enim eius cum desiderat eum. Totum inuaserat, totū impleuerat. Hebraismus simul, & Graecismus, qualis

Hebrais...
mus.

Humilit...
S. Petri.

Hebrais...
mus & Graecus.

qualis ille Plal 17. 5. & 19.

Magis perit, qui petere non audeat, & plus dat, qui dar non rogatus.

Dixit illi non solum.] Alio modo hoc illi Christu dixisse credendum est, quoniam ceteris, qui eam comitantibus contolabantur. Nam & ceteros eadem illi, aut similia dixisse verba credendum est. Quis enim flecti non dicat, Noli flere? Sed alii nimirum vulgari dicebat more, humanissime, ut fieri solet, rationibus adductis mortalem pepensisse, quod factum esset, inflectu fieri non posse, nihil miserie prodelle lacrimas, quae calamitatem augetent, non leuarent. Christus vero ita ut aut alius verbis, quae Euangelista tacuerit, aut modo ipso haec eadem verba dicendi spem aliquam ostendat fore, ut filius reuinceret.

14. Et accipit & tetigit loculum.] Tetigit, vt tenetet, & qui loculum portabant, gradum siscerent, & miraculum circumstantibus, & circumspcctantibus omnibus facere. Theophy. & Euthymius id eo tetigit putant, vt suscitaret, ostenderetque corpus suum, quia Dei corpus erat, vni habere mortuos excitandi. Sed Euangelista potius indicat Christum solis verbis, quae taen suscitauit. Adulescens, inquit, tibi dico, surge.

Hi autem qui portabant, steterunt.] Sine quod id vt faceret Christus apprehensio loculo significauerat, sine quia ipsi, cum audissent quid Christi viduae defuncti matri dixisset, vidissentque eum loculum apprehendentem, & quasi ad faciendum miraculum aliquid sese parantem, spem conceperant fore, vt mortuum suscitaret. Id Ambrosius in allegoriam vertit quam qui vult apud illum facile reperit.

Et ait, Adulescens tibi dico, surge.] Tibi praecipio. Ostendit se non aliena, sed sua auctoritate, suoque praeccepto mortuum suscitare. Alloquitur mortuum, quia Deus est, cuius solus vocem mortui possunt audire Ioan. 5. 25. Amen, amen dico vobis, qui veni hora & nunc est, quando mortui audient vocem filii Dei. & qui audierint, uiuent. Vocat enim Deus, ea quae non sunt, tanquam ea quae sunt, Rom. 4. 17. Sic uidebitur Ezechiel expectare sona Dei mortuos, & arida iam ossa alloqui. Ossa arida audite uerbum Domini. Haec dicit Dominus Deus ossibus his, ecce ego intromittam in uos spiritum, & uiuetis, Ezech. 37. 4. 5. Dixit quidem Petrus mortuae puellae, Tabitha surge, Acto. 9. 40. sed non dixit ubi dico, surge, quia non sua, sed Christi auctoritate loquebatur. Adnotauit Cyrillus li. de fide ad Reginas hoc esse, quod praedixerat Isa. c. 4. 19. Ecce Deus uerter, ecce Dominus Deus in fortitudine ueniet.

15. Erre sedit, qui erat mortuus, & cepit loqui.] Ostendit Euangelista quis fuerit effectus uerborum Christi. Non dixit, & resurrexit qui erat mortuus, sed dixit, quod fidem est efficacious, resedit, & cepit loqui, quibus uerbis simul dixit atque probauit non peccate tenus, sed uere resurrexisse, vt Titus Bolstren apud D. Tho. citatus obsemauit.

Et dedit illam matri suae.] Cuius commiseratione eu suscitauerat. Huius loci, totiusque historiae allegoriam, siquis desiderat Ambr. in com. legat, & August. ser. 44. de uerbis Domini, & Greg. in expositione quarti Psalmi penitentialis, & Theophil. Alexand. lib. 3. allegoriarum, & Bedam hoc loco.

16. Accipit autem omnes timor.] Horror quidam omnes inuasi in Christo apparentis diuinitatis. Sape diximus timorem pro reuerentia erga Deu, & homines sanctos poni solere Hebraeoru idiomate, quae timor Domini, Dei cultum, & uenerationem appellat, & Marci 4. 40. & supra c. 1. 23. 65. & 2. 9. & 5. 26. Id statim explicat eam dicit, & magnificabant Deum. Hic enim erat timor, reuerentia in Deum.

Dicentes, quia propheta magnus surrexit in nobis.] Vit ualde sanctus. Omnes enim uiri sancti prophetae uocabantur, quia prophetae sancti esse solebant, Genl. 29.

7. Patat Beda populum illum credidisse Christu esse Deum, sed in ea eam opinione loqui uidentur, itaque probabilius est credidisse aliquid, quam uis non poterant esse Deum. Nam et si Messias quidem in literis sacris Deus futurus significabatur, tamen id non uis, adeo notum erat uis, vt non plerique ignorarent, & magna parte eorum qui Christum Messiam esse credebant, nondum satis crederent esse Deum. Confirmat hanc opinionem quod continuo sequitur, & quia Deus uisitat plebem suam. Iisdem quippe uerbis uidentur, quibus supra Zachar. cap. 1. 68. uerum redemptorem Christum confessus est. Sic interpretatur Helychius homilia 1. de laudibus Beae Virginis, quem seruator esse benter, et si non ignoro sensum horum uerborum esse posse, uisitasse Dominum plebem sua missio propheta, non qui tam redimeret, sed qui consolaretur. Iam enim diu prophetae non habebant. Sed vt dixi, illud probabilius. Cur enim id de Ioanne no debebant, curi famam ignorare non poterant? Er quod quidam obiciunt, nomen accepisse articulum non habere, infirmum est argumentum. Quoties enim non habet Christus: toties non habet Deus.

17. Et exiit hic sermo.] Haec fama, aut factum hoc Christi, quod mortuu suscitasset. Ideo hoc dicit Euangelista, vt confirmet fidem huius, cuius non solum ciuitas Naim, ubi miraculum factum fuerat, sed tota etiam circa regio testis esse possit, quae eius rei famam audierit. Quae sequuntur usque ad v. 28. uide apud Marth. c. 11. 2.

29. Et omnis populus audiens, & publicani iustificauerunt Deum.] Dubium, cuius haec uerba sint, Euangelistae, an Christi: diuersus enim sensus diuersi erit auctoribus. Si Euangelista sunt, sensus erit, omnem populu, & publicanos cum audissent que de Ioanne dicebat Christus, credidisse, Deumque laudasse, cum prius Ioannis baptismu suscepissent. Pharisaeos autem, & turpiteritos contempsisse. Si omnes recentiores interpretes, quos mihi uidere contigit, exponunt, duce, opinor, Lysano. Si Christi uerba sunt, sensus hic erit, omnem populum, publicanosque audire Ioanne Deum iustificasse, id est, iustum, & benignum agnosuisse, atque Ioanne fuisse baptizatos. Pharisaeos autem, & legisperitos superbe Dei consilium, & salutarem remedium ab eo per Ioannem missum desperxisse. Sic omnes, quos uidentur veteres auctores Ambrosius, Beda, Euthymius, citat etiam in eam sententiam Chrysostomus D. Thom. & certo mihi persuasum habeo hunc uerum esse sensum. Primum enim, quorsum Euangelista loquentem interpellasset Christum, & mandatum eius oratione interruisset? Vt indicaret (dicit aliqui) quorsum Christus dixisset que sequuntur. At praeterquam quod ne isto quide modo que sequuntur fat bene coherent, vt paulo post dem ostendantur famus, multo profecto melius coharent, si omnia Christi sint uerba. Deinde illa dictio, ergo, quae statim sequitur uersu 31. non solum indicat, sed plane ostendit continuatam fuisse orationem Christi, colligit enim Christus non ex his, quae Euangelista, sed ex his quae ipsemet dixerat. Cui ergo similis dicam, & non potest autem colligere, nisi ex illis uerbis, Pharisaei autem, & legisperiti spreuerunt consilium Dei: illa ergo uerba ipse dixerat. Praeterea quod dicit, baptizati baptismu Ioannis, quem habebit sensum, si Euangelistae uerba sunt: eodem enim tempore indicat orationis series, & baptizatos illos fuisse, & Deum iustificasse. Immo uero aut iustificare Deu fuit baptizati, aut id eo certe baptizati sunt, quia Deum iustificauerunt, id est, iustum illum, atque prouidum crediderunt. Itaque non prius baptizati sunt, quam Deum iustificauerunt, sed aut simul

Difficile est uerbu que sensu huius modum.

simul utrumque fecerunt, aut prius iustificauerunt, postquam baptizati. Si autem uerba haec sunt Euangelistae, non dubium quin significet populu, & publicanos tum Deum iustificauisse, cum Christo de Ioanne loquentem audissent, ut illi ipsi noui interpretes exponunt. At quis credat tum baptismu Ioannis accepisse eos, cum Ioannes de medio sublatu esse: Quin baptismum petus Christi suscipiebant, cum & praesentem haberent, & propter eius de Ioanne testimonium Deum iustificauerunt, Ioannique crederent qui omnes auditores suos ad Christu, non, ut ipse faciebat, aqua sola, sed in aqua, & Spiritu sancto baptizantem, quemque uincit saluus esse auctorem praedicabat, & merere solebat; Denique prior illa sententia, illis ita uerbis uersu 31. Ait autem Dominus. Illa autem uerba, nec in peritque G. 205, Latinisque reperitur exemplaribus, neque ab illo, quod sciam, antiquo legitur auctore: non ab Ambrosio, non a Beda, non a Theophylacto, non ab Euthymio. Sic ergo interpretor, & omnis populus audiens, sub Ioanne, iustificauerunt Deum, id est, iustum, benignum, & prouidentem confessi sunt, qui tale sibi per Ioannem misisset auxilium, vt inueniret redemptore pro peccatis liberarentur. Non negamus iustificandi uerbum in literis sacris idem saepe significare, quod iustum reputare, iustum declarare, iustum confiteri, vt hoc loco, & c. 16. 15. & Mich. 6. 11. sed semper ita accipi, quod haereticis dicitur, id uero negamus, & non uis scripturae loco, sed tota pene scriptura docemus.

Baptizati baptismu Ioannis.] Declarat ab effectu, quo modo Deum iustificauerunt, sub nimirum baptismu Ioannis baptizati sunt, ostendentes credidisse se is, quae per Ioannem a Deo uenturabant. Duo hominum genera, qui longissime a pietate abesse uidebantur, dicit iustificasse Deum, Ioannisque baptismu suscepisse, id eum populu, qui se te legem ignorabat, & publicanos homines auarissimos, quique publicis, & quodammodo excommunicatis peccatis habebantur Matth. 18. 17. quos magis exaggetaret Pharisaeorum, & Scribarum duritiam, atque pernitiam, qui illis, qui minus credere debebant, credentibus, credere nolissent. Sic apud Marth. c. 21. 31. Christus illis obiciebat, Amen dico uobis, quae publicani, & meretricis praecedunt uos in regnum Dei, & Mar. 8. 11. amen dico uobis, quae multi ab Oriente, & Occidente ueniunt, & recumbent cum Abraham, & Isaac, & Iacob in regno caelorum, filii autem regni eieciuntur in tenebras exteriores.

30. Pharisaei autem, & legisperiti consilium Dei spreuerunt in semetipsis.] Populu, & publicanos duobus, vt diximus, generibus hominum sanctitatem minime profitentium alia duo opponit hominu genera Pharisaeos, & legisperitos, quos Scribas alio nomine uocauit, alibi diximus, qui maxime scientiam scripturarum, & legis, uiteque sanctitatem profitebantur. Illos dicit credidisse, Deumque iustificasse, hos consilium Dei desperxisse, id est, salutarem remedium, quod a Deo prudentissimo consilio illis offerrebat, quasi dicit, magis illos suo, quam Dei consilio credidisse. Hoc est forte ille quod dicit eis uobis in semetipsis, id est, apud semetipsos, quos sibi, quam Deo tributentes: vt eis ponatur pro eis. Aut, vt alij exponunt, maxime que Beda, in semetipsis, id est, in suam ipsorum condemnationem, in malum suum. Aut, vt idem Beda interpretatur, consilium Dei spreuerunt in semetipsis, id est, ad ipsos missum, sed hoc magis alienum est.

Non baptizati ab eo.] Violenta mihi profus eorum uidetur interpretatio, qui hanc Pharisaeorum, & Scribarum exceptionem esse putant, quasi correctio superioris sententiae sit, & quae dixerat Pharisaeos, & legisperitos spreuisse consilium Dei, dicit nunc, no quidem

illos omnes, sed eos tantum, qui a Ioanne baptizati no fuerant, spreuisse. Nec enim baptismu causam, sed effectum contempionis diuini consilii facit, & de omnibus Pharisaeis, atque legisperitis generaliter loquitur. Non quod nemo Pharisaeorum, & Scribarum Ioanni credidit, ab eoque baptizatus fuerit. Nam et si id ex Euangelistis certo non constat, tamen est credibile, no neminem eorum credidisse. Ceterum quia de uincit solo loquebatur genere, non de singulis hominibus, ne minime exceptit. Alioquin neq; omnis populi, nec omnes publicani a Ioanne baptizati fuerant, illique, crediderat, & tamen generaliter dicit omnem populu, & publicanos fuisse baptizatos, Deumque iustificasse. Colligitur hinc Ambr. & Beda, si in Ioannis baptismu consilium Dei erat, ideoque fuit salutaris, multo magis Christi baptismum salutarem esse, credere oportere.

31. Ait autem Dominus.] Iam docuimus v. 9. haec uerba non esse legenda. Totum autem hunc locum vsque ad v. 36. Marth. 11. 16. tractauimus.

36. Regabat autem illum quidam de Pharisaeis, vt mandaret cum illo.] Quorsum hoc narret Euangelista, & eu superiore coniungit historia non satis apparet: sed est uero simile, quia de Pharisaeorum incredulitate agebatur, subiungere uoluisse quid Christo cu quodam ex Pharisaeis accidisset, vt doceret etiam eos, quia aliquid erga Christu beneuolentiae, & humanitatis ostendebant, no satis in eu credidisse consilios propria iustitia. Quis uero hic fuerit Pharisaeus nihilo magis certu, nisi quod ex v. 40. intelligimus nomen illi fuisse Simoni. An fuerit Simon ille leprosus, qui apud Marth. c. 12. 6. & apud Marth. c. 14. 3. Christum dicitur excepisse conuuiui, illic differunt. Vnde & alia quaeritio intelligi potest, an haec ead sit historia atque illa, quae illic a Marth. & Marco, & illa, quae a Ioanne c. 11. narraf. Apud Marth. enim docuimus esse diuersam. Quae uero credibile est hoc paulo post superiorem historiam accidisse, ideoque Euangelistam in unum coniecisse locum.

Et ingressus domum Pharisaei discubuit.] Non vt cibum corporis acciperet, sed vt animae cibum daret. Haec enim de causa solebat inuitatus no recusare, aliquando etiam no inuitatus ambire conuiuia, vt homines inter corporales eficas spiritualiter ineficacer, vt infra c. 19. 5.

37. Ecce mulier quae erat in ciuitate peccatrix.] De hac etiam muliere quaequam fuerit, egimus apud Marth. c. 26. 7. Alia huius loci propria est quaeritio, quo sensu peccatrix appellatur. Quidam non alio modo peccatricem uocari putant, quam quo omnes homines nulla insignes uirtute peccatores nominantur. Faciunt hoc sententia, & pietate quadam, ne sanctam hanc mulierem meretricem fuisse dicat, quae uideatur auctori. Sed constans omnium ueterum auctorum opinio est, fuisse meretricem, si non uulgo prostituta, parum certe caste uiuentem. Ambr. Gregor. hom. in haec uerba, & Beda in commentariis. Idque Euangelista ipse, & Simon satis indicant, qui ueterque eam peccatricem uocat, quo nomine no solent, nisi impudicae mulieres appellari. honestiore enim uocabulo res minus honesta declaratur, quae figuram peccatricis uocant. Nec miratur fuisse Simon patre Christi ad ea tangi, si alius uictis, quam impudicitia fuisse infamis. Et qui pudica fuisse putant, non tam eius honorem augent, quam Christi honorem minuunt. Eo maior Medici gloria est, quo, quem curat, maior erat morbus.

Et cognouit, quod Iesus accubisset in domo Pharisaei.] Apparet eam mulierem excitatam fama Christi, occasionem ante quaesiuisse, vt sua ad eius pedes peccata proiecet. Nam quasi in insidiis posita simul vt cognouit eum in domo esse Pharisaei, loco scilicet idoneo, ut officium illi, quod cupiebat, suum exhiberet, protinus accurrat.

Aut ex Pharisaeo uoluisse quid Christo cu quodam ex Pharisaeis accidisset, vt doceret etiam eos, quia aliquid erga Christu beneuolentiae, & humanitatis ostendebant, no satis in eu credidisse consilios propria iustitia.

Peccatrix nomine mulieres impudicae solent appellari.

Attulit alabastrum unguenti. Plenum unguenti. De Alabaistro apud Matth. diximus. Quamquam hoc verum alabastrum ex alabastris lapide fuisse vero simile est, cum & nomen id indicet, & nihil repugnet. Nec enim factum est, ut illud apud Matth. & scimus ex Plinio, alisque auctoribus morem fuisse veterum, ut myropolae ex alabastris lapide unguentarii vas uterentur; sic ad Christum peccatores non vacui, sed unguentarii ferentes venire debent, quibus unguentum eius pedes, id est, elemosinas, quibus eius pauperes recreantur.

38. Et stans retro secus pedes eius. Non dicitur stetitisse, quod recta in pedes steterit, ut quidam volunt. Quo enim modo stas pedes Domini ungeret, lachrymis rigare, & capillis tergere potuisset? Nam ut concedamus Christum antiquo recumbendi more in thoro iacuisse, tamen credibile non est, tam altum fuisse thorum, ut stans retro secus pedes eius oscularetur, & capillis tergeret. Stetit igitur, id est, confisus dicitur. Mirum videtur antiquam Orientalem consuetudinem ignorantibus, mulierem, ut non dicam impudicam, certe alienam, certe ignotam, & certe mulierem in publicum intrare conueniunt, Christi pedes ungeret, non solum tangere. Sed ut apud Mat. docuimus Petrus, & omnibus Orientalibus erat mos, ut in conuiuiis unguenta etiam adhiberent, iis praesertim inuitatis, quorum causa conuiuium esset instructum. Videmus etiam & apud Marcum Tullium eius consuetudinis aliqua vestigia. Ita igitur consuetudo fecit, ut haec mulier non solum id auderet facere, sed etiam tanquam solitum, & a se debitum Christo exhiberet officium. Solebat enim id per mulieres fieri, ad quibus magis quam ad viros ara tota unguentaria quasi res omnino muliebris, & delicata tractabatur. Itaque primo lib. Reg. c. 13. Iudaei Samuel praedixit fore, ut si Regem sibi postulare pergant, atque obineant. Rex ipsorum filias unguentarias suas faciat, secus pedes Christi stetit dicitur, quia qui ad mensam antiquo more super thorum accumbent, ita iacebant, ut caput versus mensam, pedes versus exteriori partem haberent, qua ministri fercula ferentes, mensam obibant.

Lachrymis capitis rigare pedes eius. Recte peccatrix a lachrymis sumit exordium. Magna ad floctendum Deum oratoriae artis est peccatorum tacitum fletus. Quod nisi sua peccata flebat? Intellegimus hinc eam illi veniendi ad Christum fuisse causam, ut veniam ab eo suorum peccatorum impetraret. Scireque ad quibusdam est obseruatum multos legi, qui ad Christum, ut sanitatem corporis obtinerent, magno studio concurrerunt; qui vero peccatorum suorum remissionem petierunt veniendi, praeter hanc mulierem neminem legi. Meruit singulare obtinere beneficium, quae singulari ad Christum illud atque animo venit.

Et capillis capitis sui tergebat. Satis erat dicere, capillis, etiam illi non addidisset, capillis suis, sed addidit, ut orationi emphasim adhiberet, & caput pedibus opponeret. Nec dubium quin habuerit felix illa peccatrix linteum aliquod, quo posset tergere pedes Christi; sed fuit maioris humilitatis, caritatisque; capillis tergere, quam linteo. Allegationis non querimus, sed tamen aliquando obiter occurrentes indicimus. Amb. capillos honores, quia multus gloria, decusque, ut ait D. Paulus 1. Corin. 1. 15. capillus est. Beda res omnes superfluas interpretatur, quae Christi pedibus, id est, pauperibus, seruire debent.

Et osculabatur pedes eius. Hoc, ut opinor, in more non erat, sed fecit illa mulier singulari humilitate, & precipuo quodam ergo Christum amore. Habent, quod imitentur fratres exemplum, qui quos peregrinorum lauarunt pedes, osculari solent.

Et unguentum unxit. Vulgaris quaestio, cur non potius caput, quam pedes unxit? & consuetudo erat, & sine alia, sine eadem apud Mat. mulier c. 16. 7. & Marci 14. 3. Ioannis 12. 3. fecisse dicitur. Vulgaris quoque responsio indignam se adhuc peccatricem iudicasse, quae Christi caput tangeret, ut responderet Amb. Id probabile, sed fieri etiam potest ut unguentum hoc minus pretiosum fuerit, & indignum capite. Nam illud, quo caput Christi unctum fuisse dicitur, alii Evangelistae pisticum atque pretiosum appellant; de hoc Lucas nihil dicit eiusmodi. Et dubium non est, quin pretiosiora unguenta capiti solerent adhiberi.

39. Videns autem Pharisaeus. Multa simul Pharisaeus peccat. Primum temere iudicat ignorare Christum, qualis esset mulier, quae ipsum tangebatur, cum non solum mulieris mores, sed ipsius etiam Pharisaei cogitationes perspetas haberet, ut ait August. lib. 5. de serm. 23. Deinde quod inde colligeret Christum non esse prophetam. Nec enim omnia prophetae sciunt, & poterat recordari Eliseum, in quo duplex Eliae spiritus eras, non prius cognouisse mortuum esse filium maritis Sona mitidis hospita fuit, quae illi ipsa narrat 4. Reg. 4. 27. Propterea, quod Christum de se suo iudicauerit ingenio. Nam quia Pharisaei turgidum inflati spiritum, laqueos se esse profitebantur, quati prophetae cum illud dicentes, *Disced a me, & noli me tangere, quia mundus sum.* videm August. interpretatur, offensus barum, quod se Christum ad peccatricem mulierem contulerat pariter. Quae modum & illi alii, qui dicebant, *quare cum publicanis, & peccatoribus manducatis, & bibitis?* supra c. 5. 30. Stultus denique erat, qui saluatoris peccatores, medicum aegrotos admittere mirabatur. Cuiusmodi hominibus etiam alibi Christus respondit, *non veni uocare iustos, sed peccatores, & non egent qui sani sunt medico, sed qui male habent.*

40. Et respondens Iesus dixit ad illum. Non ad verba, sed ad cogitationes, quas in Pharisaei animo prospexerat. Quae ex te poterat intelligi Pharisaeus Christum non tantum prophetam, sed etiam Deum dominumque prophetarum esse. Miranda Christi in respondendo prudentia; atque lauitas facit ut ipse sese Pharisaeus iudicio suo condemnaret, & ut ait Beda, *sum sua sententia Pharisaeus conuincitur, quasi phreneticus suum potest, ex quo ligetur. Enumerantur bona peccatrix, enumerantur mala falsi iusti, cum dicitur intrant in domum tuam.* Nec tam sanum, quam in famis mulieris tuetur honorem; non enim respondet se prophetam esse, quamquam id se ipsa tacitus probat; sed Pharisaeo mulierem opponit, quam ille peccatricem appellauerat, cogitque confiteatur, illam se esse meliorem.

41. Denarios quingentos. De denario, quid esset disputauimus apud Matth. c. 18. 18.

42. Qui ergo eum plus diligit. Hic nobis haerendum est. Quia etiam huius loci difficultas, quae summa profecto est, non hic, sed in huius accommodatione parabola, & conclusionem quae est v. 47. consistere putat, tamen meo quidem iudicio eius difficultatis explicatio ex horum verborum explanatione pendet. Indicabo primum difficultatem. Videtur ex hac parabola non fuisse colligendum, quod Christus colligit, multa peccata illi mulieri remitti, quia multum dilexisset; de contra, propterea multum eam dilexisset, quod multa illi peccata remissa fuissent. Nam non propterea illi qui quingentos debebat denarios plus remissum est, quia multum dominum amauerat; sed propterea plus postea dominum amauit, quia plus illi, quam alii remiserat, quemadmodum hinc, in quibus versamus verbis significatur. Quae res speciosus Caluino, & ceteris nouis haereticis etiam diuina occasione dedit, negantibus huic mulieri propter praecedentia caritatis opera remissa peccata.

peccata: illa vero verba, quoniam dilexit multum, sic interpretantibus, ut dictio illa, quoniam, non causam, sed effectum, & consequentiam significat. Quod vti nemo Catholicorum secutus esset. Quae interpretatio, ut ad nullum errorem iam aperiret, tamen reuocanda omnino esset, quia scripturae, & rationi repugnat. Postquam Christus Simoni dixerat ver. 47. *remittantur ei peccata multa, quoniam dilexit multum,* conuersus ad mulierem dixit, *remittantur tibi peccata tua.* Non ergo ante remissa fuerant, & tamen ante dilexerat, id est officia caritatis exhibuerat, ante lacrymis rigauerat pedes Christi, ante capillis tergerat, ante osculata fuerat, ante vixerat. Non igitur significat priorem dilectionem peccata, deinde dilexisset, & posteriori dilectione prioris remissionis peccatorum signum esse: sed contra, prius dilexisset, deinde remissa illi fuisse peccata. Dicit aliquis, peccata illi prius remissa fuisse, sed ante remissa sibi esse, ipsam ignorasse, id quae illi Christum declarasse, cum dixit *remittantur ei peccata multa;* verbum Graecum praeteriti temporis *apostolus* hoc etiam confirmat. Certe hoc Caluini alio suo errore prohiberi dicere non possunt. Putant, neminem fidelem dubitare posse sibi esse remissa peccata. Ita neminem ignorare posse, utrum sibi peccata remissa sint, an non. Na si quidem credit, remissa esse, si non credit, non esse: an credat autem, vel non, neminem ignorare, eadem enim fide qua alia credit, debere credere se credere. Et quod attinet ad verbum *apostolus* dubium non est, praeteritum pro praesenti positum esse ex ver. 49. Maius etiam contra hanc interpretationem argumentum est, quod si vera esset, nec esse dicitur mulieri illi peccatrici, antequam ad Christum venisset remissa fuisse peccata, quod nescio profecto, an illi quamlibet haereticis concedendum sit. Quis enim dubitat illam non ut ob remissa sibi peccata gratias ageret, sed ut remissionem peccatorum quaereret, ad Christum venisse? Euhym. alio modo videtur interpretari, cui plus dimissum est, plus diligit, id est, qui plus debebat Domino, plus eum diligebat, ut maioris ab eo debiti condonationem obtineret. Quam interpretationem nisi fallor, De etiam Aug. in lib. 30. hom. homilia 25. secutus est. Et quidem in ea muliere, de qua praesertim est, ita videtur accidisse. Non enim ob aliam causam tantum Christo caritatis exhibuit, nisi quia videbat se tam multa habere peccata, ut ad consequendam eorum veniam singulari sibi caritate opus esset. Sed non est in uniuersum verum eum plus diligit, qui plus debet. Plerique odere creditores suos. Vngaris Lyrani, & posteriorum interpretum responsio est, potuisse Christum utrumque colligere, & remissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multum, & de contrario, dilexisset multum, quia multa ei remissa sunt peccata. Utrumque enim ex altero sequi, quia nec remissio peccatorum sine caritate, nec caritas sine remissione peccatorum esse possit, & utrumque sit alterius causa genere diuerso. Nam caritas causa est efficiens, atque formalis remissionis peccatorum; & remissio peccatorum causa est materialis, & disponens caritatis. Sed cum utrumque Christus colligere potuisset, voluisse hoc potius colligere, quam illud, ut intelligeremus parabola, quam adduxerat, non per omnia remissioni peccatorum, de qua agebatur, simile esse: nam in peccata, de qua parabola erat, causam amoris fuisse, non de contrario: nec enim quia plus aliter illi, quam aliter dilexerat, plus illi remissam fuisse, sed contra etiam. In peccatrice vero illa, non id solum accidisse, ut quia plus illi remissam fuerat, plus illi dilexisset: sed etiam, ut quia plus dilexisset, plus illi remissam fuisset: eam differantiam, ut Christus ostenderet, non collegisse, dilexisset multum, quia remissa sunt ei peccata multa, sed remissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.

A Suspecta mihi in exponendis litteris facris nimia subtilitas est. Nunquam enim magis eramus, quam cum nostro indulgemus ingenio. Esto utrumque, ex utroque sequatur & remissio peccatorum ex dilectione, & delectio ex peccatorum remissione, tamen utrumque ex proposita parabola tanquam ex antecedente occulte argumentationis qua Christus utebatur, recte colligi non poterat. & non debemus existimare Christum male, absurdeque collegisse. Placuerat aliquando mihi, ut Christum in uerba parabola usum fuisse diceremus, nec argumentaretur a simili, sed a contrario, quemadmodum si dixisset: Sicut ille dilexit multum, quia multum illi remissum fuerat: ita huic mulieri & contrario, quia dilexit multum, remissa sunt peccata multa: aut, quae admodum ille cui plus remissum erat, plus debuit diligere: ita ego huic mulieri plus debeo temeritate, quia plus me dilexit. Et quidem cum hanc interpretationem re cognosco, etiamnum mihi magis placet: eamque libenter amplecterer, nisi alia mihi postea, quae magis placuit, occurrisset. Quod Christus hoc loco Simonem, rogat, *quis ergo eum plus diligit?* est futurum tempus est, tamen ex consuetudine loquendi vim praeteriti habere puto. Solemus ita vulgo loqui. Hic pro Christo vitam, ille bona sua dedit, ut ergo erit sanctior id est utrum eorum tu sanctiorem fuisse iudicabis? Sicut gaudet Christus. Quis ergo eum plus diligit, id est, quae tu iudicas ex effectu coniecturam faciens plus ante dominum suum dilexisset, utrum illi magis amicum fuisse, cum amicitiae causae feceratur debitum utriusque, remiserit? Responderet Simon eo dē tenus, puto quia cui plus dimissum est, id est, credo ille plus ante fecerat diligebat, cui plus ab eo remissum est debuit. Credendum enim est plus illi dimissum, a quo magis se diligit sentiebat, alteri tantum non dimissum minus diligenti, si tantum debuisse. Hac ratione recte colligit Christus, *remittantur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Fallor nisi ad hunc etiam modum August. intellexit. Nam hom. 23. per praeteritum vertit & exponit. *Debebat, inquit, vni quingenta denarios, alius quingentos. Donauit ambobus. Quis eum plus diligit? Solus potest similis locutionis exemplum desiderari, quod apud Amos c. 5. 13. obseruauit, *ideo prudens in tempore illa tacebit,* id est tacebat, aut tacere oportuit.*

44. Dixit Simoni, vides hanc mulierem? Emphatica sunt singulari verba, Simon tu vix scilicet, & Pharisaeus, qui te sanctum, & videri vis, & esse putas, vides hanc non vtrum, non Pharisaeum, sed mulierem, & mulierem quidem peccatricem, id est publicis peccatis infamem? Quid expectandum erat, nisi ut diceret, multo sanctior est res illi enim peccata remissa sunt, tibi aut non sunt, aut pauciora certe sunt, quod certum est signum, gratiorem illam, & magis amicam Deo esse, quam te. Nō dixit Christus hoc verbis, ut vero ipsa dixit, desiderens quid illa fecisset, quid illa non fecisset.

Intrant in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti. Sunt qui dicant Iudaeorum morem fuisse, ut conuiuiis pedes, antequam ad mensam accumberent, lauarentur, sic Abraham Gen. 18. 4. tribus illis angelis, qui peregrinorum ad se specie venerant, pedes lauare voluisset. Sic Lot aliis angelis Gen. 19. 2. Sic illi in Gaba peregrinum Iud. 19. 21. fecisset. Sed nec id apud vllum grauem auctorem lego, nec videri ex illis exemplis, quae afferuntur, colligi posse. Illic enim illis non tanquam conuiuiis, sed tanquam hospitibus, & peregrinis se suis, ac palatulentis de via loti sunt pedes. Quibus nisi pedes lauare viduas iubet D. Paulus 1. Tim. 5. 10. Quod ergo queritur Christus sibi a Pharisaeo lotos non fuisse pedes, si id in more non erat: non queritur fortasse de illo, nec eum reprehendit, quod pedes sibi non lauerit, sed illi mulierem anteponebat, quod lauisset. Punit etiam

Apud Orientales est in conuiuiis adhibita unguenta. Lib. 3. epistolae ad Romanos, epistolae 39.

Eccl. 12. 11. & 15. 5.

Peccatrix proposita est iustis interpretanda interitum.

Matth. 9. 10. & sup. c. 5. 31.

Remissio peccatorum, & caritas sibi inuicem sania.